

СЕКЦІЯ 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

Адаховська Н.С., кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»
(Україна)

В умовах посилення глобалізаційних процесів та динамічного проникнення інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності особи, суспільства, суб'єктів господарювання, цивільне право як галузь права, не може ігнорувати стрімкий розвиток нових технологій, не дивлячись на ту обставину, що «в цілому ЦК України продовжує зберігати значення стрижневого акту в тій частині вітчизняної системи законодавства, яка регулює приватно-правові відносини» [1, 40].

Необхідно зауважити, що цифрові технології не повинні впливати будь-яким чином на ті концептуальні засади і підвалини, які склалися історично і несуть спадкоємність в цивільне право як галузь.

Постає питання: чи зможе цивільне законодавство шляхом суттєвих і корінних змін захистити права суб'єктів цивільних правовідносин? Однозначно звісно одне: цифрові технології змінять характер взаємовідносин між людьми у реалізації майнових і немайнових прав, змінять «цивільний ландшафт», що призведе до зміни всіх сфер суспільного життя в цілому.

Цивільний кодекс України (містить положення щодо можливості: відображення інформації в електронному вигляді – ст. 200; вчинення правочину в електронній формі (ст. 205), яка є однією з модифікацій письмової форми – ст. 207; відображення твору у загальнодоступних електронних системах інформації – ст. 442; електронної форми розрахунків – за допомогою розрахункових документів у електронному вигляді – ст. 1087).

За останнє десятиліття цифрові технології змінили спосіб ведення бізнесу в різних галузях. Розвиток цифрових технологій забезпечив нові рівні ефективності майже у всіх галузях. В 2016 році міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) було створено комітет для напрацювання міжнародного стандарту з технологій блокчейн. Блокчейн дозволяє автоматизувати транзакції, не використовуючи при цьому третю сторону; є розподіленою системою консенсусу і довіри; являє собою інфраструктуру, що забезпечує підтвердження автентичності. Всі операції здійснюються в одному середовищі і їх можна з легкістю відстежити, перевіривши відповідні адреси, має ознаку незмінності і стійкості відомостей, що означає неможливість змінити або видалити записи, забезпечує доступ до реєстру будь-якого суб'єкта.

Ще більшого визнання отримали цифрові підписи. Наприклад, будь-які електронні підписи компанії Eversign мають відповідати чітким вимогам щодо

безпеки, які передбачені американським та європейським законодавством. Потужність цифрових підписів є очевидною, адже цифрові підписи, додані до документа, забезпечують його безпеку, оскільки його неможливо скопіювати. Безпека – головний пріоритет Е-контракту.

Через цифрові підписи вітчизняні, національні та міжнародні суб'єкти договорів можуть на полегшених умовах укласти договір та прискорити процес його підписання. Технологія змінила спосіб управління контрактами та їх архівування. Реалізація цифрових підписів дозволяє партнерам знати, що їх контрагент має новітні технології, коли справа доходить до оформлення контракту.

Набирає відповідної актуалізації, в цифрову епоху, і захист особистих немайнових прав. Це пояснюється обсягом тієї інформації, яку особа самостійно викладає, насамперед, в мережу Інтернет, і збором та систематизацією підприємствами, установами, організаціями бази даних громадян як суб'єктів господарювання. Проте існують відповідні проблеми в аспекті того, яку інформацію вважати переданою власне самою особою для обробки персональних даних. Проблема носить принциповий характер, і її вирішення потребує нових законодавчих підходів. Необхідно не латання дірок, а конкретні кроки щодо удосконалення цивільного законодавства, прийнятого з урахуванням законодавчих норм тих галузей, що закономірно підпадають під вплив норм цивільного права і навпаки.

Цифрові технології не могли зачепити відносин, що виникають з приводу результатів інтелектуальної діяльності та засобів індивідуалізації товарів, робіт, послуг, юридичних осіб. Адже в умовах розвитку цифрових технологій, що зумовлюють цифрову економіку, стратегічними є питання захисту інтелектуальної власності, оскільки захист останньої стимулює розвиток патентної активності суб'єктів цивільних правовідносин [2, 18-22].

В умовах розвитку інформаційного суспільства необхідно враховувати ті чинники, які природно властиві цивільному праву, як галузі: предмет, метод, функції, принципи правового регулювання тощо, «без яких неможливо створювати право і вдосконалювати правове регулювання» [3, 12].

Сучасні цифрові технології потребують правового регулювання в нових умовах використання патентів, товарних знаків, комерційних позначень, ноу-хау та інших об'єктів інтелектуальної власності, стимулюють адаптацію режимів їх правової охорони, а також способів адаптації захисту інтелектуальних прав до нових умов у цифровій сфері.

Використання цифрових технологій також істотно розширює цивільний оборот виняткових прав на авторські твори (включаючи програми для ЕОМ і бази даних), патенти, товарні знаки, топології, ноу-хау інші об'єкти інтелектуальної власності, який відрізняє від інших класичних видів інвестиційних активів нематеріальна природа інтелектуальної власності. зростає значення інтелектуальної власності як нового класу активів, що беруть участь в цивільному обороті.

Цифрові технології дозволили розширити можливості використання інновацій в цивільному обороті. Револьюційний характер цифрових технологій

визначається цілою низкою чинників, а саме: а) загальний рівень техніки і технологій дозволяє повсюдно і широко застосовувати сучасні цифрові технології; б) сформувалася об'єктивна потреба використання цифрових технологій в найрізноманітніших сферах діяльності та правозастосування; в) економічна значимість цифрових технологій зумовлює їх безальтернативне використання в майновий цивільному обороті і формує економічну цінність цифрових активів і цифрових прав; г) цифрові технології створюють актуальні моделі бізнес-моделей підприємництва.

Сучасні держави все більше переходять на цифрові способи управління у вигляді «електронного уряду» («електронної держави») зважаючи на необхідність скорочення адміністративних витрат і підвищення ефективності держуправління, а також в силу підвищення вимог громадян до якості і доступності державних послуг у взаємодії з державними органами за допомогою інтернет-технологій.

Крім розглянутих напрямів застосування цифрових технологій у праві, необхідно також зазначити, що окремі елементи інформатизації присутні наразі в освіті та науці [4], системі оподаткування й адмініструванні податків, нотаріальній діяльності тощо.

Цифрові технології формують нові відносини у вигляді соціальних цифрових мереж, технологічних цифрових платформ, цифрових сервісів, створюють нову реальність у вигляді цифрового простору в мережі Інтернет, які відрізняються від того фізичного світу в якому ми живемо. Цифрові технології створюють і нове технологічне середовище для такого соціального феномена, яким є право.

Цифрове простір стає не тільки полем обміну і отримання даних, укладених в мережі Інтернет, а й перетворюється в інструмент регулювання економіки, права, політики. Виходячи з цього, з'явилися нові феномени: цифрова економіка, цифрові права, цифровий цивільний оборот.

Завдяки новим цифровим технологіям формується і нове середовище цивільно-правового регулювання, яке представляє собою технологічний фундамент для цивільно-правового регулювання цифрових прав, цифрового цивільного обороту, цифрових суб'єктів і об'єктів, формуванням нових цивільних цифрових правовідносин.

Література:

1. Кузнецова Н. С. Перспективи розвитку приватного права в контексті європейської інтеграції в Україні. Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 трав. 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : ХНУВС, 2017. 376 с.

2. Гетьманцева Н. Д., Процьків Н. М. Нові контури цивільного права в епоху цифрових технологій. Цивільне право України: нові виклики і перспективи розвитку : матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 28 лют. 2020 р.). Харків : Право, 2020. 480 с.

3. Борисова В. І. Базові принципи цивільного права України. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. Учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 трав. 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : ХНУВС, 2017. 376 с.

4. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси : Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 1 жовтня 2012 р. № 1060 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>. (дата звернення: 10.04.2021).

К ВОПРОСУ О РАМОЧНОМ ДОГОВОРЕ И РАМОЧНОМ СОГЛАШЕНИИ В СФЕРЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК

Амельчєня Ю.А., кандидат юридических наук, доцент,
ведущий научный сотрудник Национального центра законодательства и правовых
исследований Республики Беларусь

В законодательстве государств – членов Евразийского экономического союза (далее – Союз) предусмотрены синонимичные договорные конструкции рамочного соглашения и рамочного договора. В связи с чем видится необходимым уяснить, тождественны ли они и насколько могут быть применимы в сфере государственных закупок в Республике Беларусь и в праве Союза.

Анализируя мировую практику в регулировании государственных закупок, можно проследить наличие такого института как рамочное соглашение, которое зачастую рассматривается скорее как вид процедуры государственной закупки, по результатам которой заключается договор с общими рамочными условиями, уточняемыми в дальнейшем тем или иным путем.

Так, в Типовом законе ЮНСИТРАЛ о публичных закупках (документ Организации Объединенных Наций А/66/17, приложение I) (принят Комиссией Организации Объединенных Наций по праву международной торговли 1 июля 2011 г.) различаются процедура рамочного соглашения и само рамочное соглашение. Процедурой рамочного соглашения является процедура, проводимая в два этапа: первый этап – для отбора поставщика (или поставщиков) или подрядчика (или подрядчиков), которые станут стороной (или сторонами) рамочного соглашения скупающей организацией, и второй этап – для заключения договора о закупках согласно рамочному соглашению с поставщиком или подрядчиком, являющимся стороной данного рамочного соглашения. Само рамочное соглашение – это соглашение междукупающей организацией и прошедшим отбор поставщиком (или поставщиками) или подрядчиком (или подрядчиками), заключенное после завершения первого этапа процедуры рамочного соглашения.